

Johanna i Tvärsjömålen

Denna vinter går filmen Kärngummor och Krutgubbar genom svenska städer och samhällen. Det kan utan tvekan konstateras, att Johanna i Tvärsjömålen tillhör de dessa kärngummor. Hon var liten och mager, något halt och sned i höfterna, envis och närig. Kärngummor i Tvärsjömålen, där Johanna övertagit arrendet efter sina föräldrar, ligger i nordost från Malexanders kyrkby räknat, cirka en mil uppåt gårdarna Månhult och Hallingsfall med de båda små Tvärsjöarna i närheten. Vid denna tid fanns det i skogarna där flera ställen, som nu här försvunnit.

Johanna hade sin bärning på torpet, med cirka tre kor, får, höns, gris och senare en, ja tomt två hästar — men det är en annan historia. Från kärr och slättermarker nedanför gården bar Johanna in sitt hö i stora bylor på ryggen. Men hon hade även en liten extraförtjänst där bredvid, hon var drällväverska och en särdeles kunnig sådan. På Skänningeutställningen år 1929 hade Johanna prover med av sina väsar. Under tecknad var ombud för hemslöjden i Malexanders socken då och cyklade till Johanna efter dessa prover. Hon berättade för mig, att hon hade elva sorters "träbötnar" dvs solvnotor = mönster. Det lyckades mig även att utverka, att hemslöjden tilldelade henne ett litet pris i form av en silversked.

Efter detta samarbete blev jag bjuden med på ett stort kafferep hos Johanna. Där var fruar och flickor i betydande antal — jag har två kameiakort från detta tillfälle. Som det verkliga original Johanna var, så omtalade hon själv att hon hade bakat "nittan" sorters kakor i sin stora, inmurade bakugn. . . (Slöteri var annars inte i Johannas

Kafferepet i Gamla stugan

stil. Självtog hon nog högst sällan smör på brödet till sitt kaffe. Grädden kärnades och smöret såldes. Detta var medan hon ännu bodde kvar i den gamla stugan, det byggdes en ny strax efteråt. Några stora, klidade grundstenar till denna syns på korten.

Johanna hade vid denna tidpunkt en vuxen son som hette Einar. Ett enda litet, litet avsteg från dygdens väg hade, enligt hennes egen utsaga, förskaffat henne denne son. Det var nog så sant som det var sagt, ty det kan nog tänkas, att Johannas attraktionsförmåga på motsatta könet aldrig varit så överväldigande stark. Denne son blev väl Johannas stora glädjeämne men även anledning till bekymmer. Som vuxen kom han att nära två passioner — flickor och hästar. Det förstnämnda ledde väl inte till några förluster men väl besvikelser, ty oturen förföljde honom. Flickorna kom inte ut, när Einar rasslade utanför deras fönster. . . Efter sådana fåfänga utflykter blev han inlänggande någon tid, liksom förslöad, till ingen nytta eller hjälp för Johanna.

Men värre var det med hästaffärerna, ty hans handlande där kom att kosta Johanna åtskilligt med ekonomiska förluster, som var svåra för henne att klara ut. Hästar blev också Einars olycka. Han körde isken en gång, när han skulle åka till sommarbetet och mjölka, föll av vagnen, släpades med och blev svårt klämd under hjulen, hittades av någon, blev förd till lasarettet men avled inom ett par dygn av skadorna. Detta hände år 1945.

Så blev det väl Johannas stora sorg men kanske i viss mån en lättnad. Hon slutade nu med lantbruket, sålde av och gjorde sig fri från skulder. Sedan flyttade hon till en stuga, som var uppbyggd av en bod från Tvärsjömålen. Den hade tjänstgjort som skogsarbetarhylla och kallades Mösskärmen med anledning av ett överskjutande tak. Det var naturligtvis en kall och eländig bostad, dagern lyste genom springorna och vattnet frös i vattenhinken. Det måste vara någon så oöm som Johanna för att kunna bo där. Under den tiden firade hon sin 30-årsdag och bland andra gratulanter infont sig kyrkoherden i Malexander, till stor överraskning för Johanna som i häpenheten utbrast:

— A Herre Gud, kommer han också!
Svaret blev:
— Nej, inte precis han, men vi kan ju säga hans ombud. . .

Omsider kom väl Johannas belägenhet före på en kommunalstämma och man föranstaltade, att hon fick flytta till skolsalen i Ramfalls indragna skola. Hon var då ännu ej villig att flytta till ålderdomshemmet, men när hon sen äntligen kom dit blev hon mycket belåten och blev även omtyckt där. Johanna var ju inte bortskämd. . .

Under sin tid i Tvärsjömålen hade Johanna alltid varit gästfri och glad över besök. Som det var väldiga jaktmarker kring Tvärsjömålen, hölls där älgjakt varje höst med stort jaktlag och herrar från Linköping m.fl. platser. Det hände, att de övernattade hos Johanna i sovsäckar etc. på golvet i den nya stugan. Johanna sov då i köket. Det har berättats mig, att en gång när herrarna just gått till vila och Johanna nästan lagt av kläderna, erinrade hon sig, att herrarna nog kunde behöva en bekvämlighet inför natten. Lydande sin impuls hastade hon in som hon var, tog små skutt över herrarna och drog fram denna anrika detalj under soffan. . .

En annan, mycket sällsynt, gång hade Johanna tingat en bilskjuts.

Chauffören dröjde något, Johanna blev otålig och utbrast:

Han har naturligtvis kört ihjäl sig, men han kunde ju åtminstone ringa!

Johanna blev med åren tämligen döv. Men det gjorde inte så mycket, ty hon både talade och svarade själv. Hon mötte gärna upp på begravingar, och vid de öppna grifterna läste hon en hel rad psalmverser, varav hon kunde en mängd utantill — det gick som ett rinnande vatten. Det kunde ibland bli lite för mycket, helst om det var vinter och kallt. Vid min mors jordfästning frågade hon helt försvinnat om hon fick läsa sina verser. Jag lovade, men inte för många, och det tog hon så rart hänsyn till. De hade varit läskamrater, således var Johanna född år 1870.

Från början var att efter den tidens krav klara ut sina livsproblem själv och planera framåt, så hade Johanna hos en lantbrukare och vän deponerat pengar till sin begraving. Hon kom med en tia då och då, så att det vid hennes frånfälle år 1964 blivit en för detta tillfälle ganska riklig summa. En gång kom hon med en större insättning under motivering att kaffet hade stigit och blivit så dyrt. . .

Hon hade även, förunderligt nog, lyckats spara ihop några tusenlappar för sina släktingar att ta i arv. Ty sådan var hon, kärngumman Johanna. KARIN SVENSSON

Johanna i Tvärsjömålen

Några bilder på Johanna Andersson i Tvärsjömålen

